

de Bibliotheek
Zoetermeer

CKC &
partners

MUSEUM **de**
VOOR **de**

Cultuureducatie met Kwaliteit

Doorlopende leerlijn literatuur
Groep 6
Lessenreeks 'basis'

Deze leerlijn is ontwikkeld door Bibliotheek Zoetermeer.

Verhalen vertellen

Informatie over 'Verhalen vertellen'

Groep 6, lessenreeks 'basis', vier lessen van 60 minuten

Doel van de lessenreeks:

In deze lessenreeks leren de leerlingen boeken kennen die te maken hebben met het geschiedenisthema waar ze op dat moment mee bezig zijn. De leerlingen maken kennis met verschillende soorten teksten en media waar verhalen mee verteld worden en onderzoeken hun voorkeuren. De leerlingen leren welke basisaspecten belangrijk zijn voor een verhaal en hoe ze zelf een verhaal kunnen schrijven. De zelfgeschreven verhalen worden besproken en de leerlingen leren feedback te geven en kritisch te luisteren naar het werk van hun klasgenootjes. Ook worden de boeken besproken die ze hebben gelezen en leren de leerlingen hun mening te onderbouwen.

Materiaallijst:

Algemeen:	Boekenkist van de bibliotheek met het geschiedenisthema dat op dat moment wordt behandeld. Deze boekenkisten zijn gratis te leen voor scholen met een groepsabonnement bij Bibliotheek Zoetermeer. Zie hier meer informatie. Voor scholen zónder een groepsabonnement kost het €15,- per kist (leenduur in overleg).
Les 1:	Het boek dat zal worden voorgelezen door de leerkracht.
Les 2:	Een boek uit de boekenkist waarmee gewerkt gaat worden. Dit moet een boek zijn waarvan het verhaal op meerdere manieren is verteld ¹ . Teksten en fragmenten van andere media waarin hetzelfde verhaal verteld wordt. Eventueel op een PowerPoint/Prezi/etc.
Les 3:	Pen en papier voor de leerlingen. Een digibord om een mindmap en aantekeningen op te kunnen maken.
Les 4:	De verhalen van de leerlingen. De gelezen boeken.

Kosten:

1. Elke les kan gegeven worden door een bibliotheekmedewerker. per les: €81,75
2. Een bibliotheekmedewerker kan de leerkrachten coachen, voor en tijdens de les. per uur: €54,50
3. Alle lessen uit de lessenreeks worden uitgevoerd door een bibliotheekmedewerker (één les is dan gratis). totaal: €245,25
4. Tijdens alle lessen uit de lessenreeks wordt de leerkracht gecoacht. (één uur is dan gratis) totaal: €163,50

De aantal lessen en de aantal uren coaching kunnen ook samengesteld worden uitgevoerd, bijvoorbeeld één les door een bibliotheekmedewerker en bij twee lessen wordt de leerkracht gecoacht. Dan gelden de tarieven bij punt 1 en 2.

Les 1: Boekintroductie

Introductie	Boekpresentatie	Eigen inbreng leerlingen	Zit er iets voor je bij?
-------------	-----------------	--------------------------	--------------------------

In deze les worden de boeken geïntroduceerd die gelezen kunnen worden door de leerlingen en voorgelezen door de leerkracht. De boeken hebben allemaal te maken met het geschiedenisthema waar de groep op dat moment mee bezig is. Het boek dat zal worden voorgelezen door de leerkracht, wordt hier ook geïntroduceerd.

Les 2: Het vertellen van een verhaal

Introductie	Verschillende manieren om verhalen te vertellen	Verschillende vormen van het verhaal dat centraal staat	Welke vorm heeft jouw voorkeur?
-------------	---	---	---------------------------------

In deze les wordt ingegaan op de verschillende manieren waarop verhalen verteld kunnen worden, aan de hand van een boek uit de boekenkist. Op deze manier leren de leerlingen dat er meerdere manieren zijn om een verhaal te leren kennen dan alleen door te lezen. Deze les vraagt redelijk veel voorbereiding en kan ook worden uitgevoerd door een bibliotheekmedewerker.

¹ Zie les 2.

Les 3: Schrijven

Introductie	Onderwerp uitdiepen	Richtlijnen uitdenken	Hoe ga jij dit aanpakken?
-------------	---------------------	-----------------------	---------------------------

In deze les worden de leerlingen voorbereid op het schrijven van hun eigen verhaal. Ze mogen zelf de vorm kiezen waarin ze hun verhaal willen opschrijven, bijvoorbeeld een gedicht, rap of verhaal. Met de klas worden een paar dingen afgesproken: wie zijn/is de hoofdperso(o)n(en)? Waar speelt het zich af? In welk jaar speelt het zich af? Is er nog iets bijzonders aan de hand?

Les 4: Afsluiting d.m.v. evaluatie schrijfpodracht en boeken

Introductie	Bespreken schrijfpodracht	Bespreken gelezen boeken	Evaluatie van de lessenreeks
-------------	---------------------------	--------------------------	------------------------------

In deze les zal worden teruggekeken op de afgelopen lessen. De verhalen die de leerlingen hebben gemaakt worden als eerst besproken. Vervolgens worden de boeken besproken die de leerlingen hebben gelezen. Deze les vraagt voornamelijk veel van de leerlingen en de leerkracht/bibliotheekmedewerker heeft slechts een begeleidende rol. Als laatste wordt de lessenreeks met de leerlingen besproken.

Suggestie

Verrijk deze lesreeksen met de Erfgoedleerlijn-lessen van Museum De Voorde!

Laat de leerlingen kennismaken met de omgevingsgeschiedenis en authentieke voorwerpen uit bepaalde geschiedenisperiodes, waar ze in de boeken over lezen. Zo komt geschiedenis nog meer tot leven!

Museum De Voorde heeft de Erfgoed-leerlijn ontwikkeld voor groep 1 tot en met 8.

Vanaf groep 5 sluit deze aan bij de geschiedenis canon.

Zie voor verdere informatie de pagina's van Museum De Voorde.

Deze lessenreeks sluit aan bij de doorlopende leerlijn
Cultuureducatie met Kwaliteit in Zoetermeer. Meer
informatie over Cultuureducatie met Kwaliteit vind je [hier](#).

De leerlijn literatuur is ontwikkeld door Bibliotheek
Zoetermeer. Neem bij vragen contact op via
Jorien.CohenStuart@bibliotheek-zoetermeer.nl.

Verhalen vertellen - Boekintroductie

Groep 6, lessenreeks 'basis', les 1

Lesdoel: De boeken leren kennen waar in de komende periode in wordt gelezen en mee wordt gewerkt.

Benodigde materialen: Boekenkist van de bibliotheek met het geschiedenisthema dat op dat moment wordt behandeld.

Het boek dat zal worden voorgelezen door de leerkracht.

Opdrachten:

Introductie	Boekpresentatie	Eigen inbreng leerlingen	Zit er iets voor je bij?
-------------	-----------------	--------------------------	--------------------------

Introductie:

In deze les worden de boeken geïntroduceerd die gelezen kunnen worden door de leerlingen en voorgelezen door de leerkracht. De boeken hebben allemaal te maken met het geschiedenisthema waar de groep op dat moment mee bezig is. Het boek dat zal worden voorgelezen door de leerkracht, wordt hier ook geïntroduceerd.

Oriënteren:	Introductie	5 minuten
Opdracht: Vertel waar deze les over gaat. Vertel op enthousiaste wijze dat er een kist vol met boeken in de klas wordt gezet en dat de leerlingen daar boeken uit mogen lezen. Laat de kist zien en leg ook uit dat er in de kist ook samenvattingen zitten van alle boeken, dat er een titellijst in zit en een lijst waarop opgeschreven kan worden wie welk boek wanneer geleend heeft, zodat er een overzicht is en er geen boeken kwijtraken. Vertel dat er boeken voor verschillende leeftijden bij zitten, maar dat de leerlingen zich daar niet heel streng aan hoeven te houden. Ze mogen best halverwege het boek stoppen en verder gaan met een ander boek. Het is wel belangrijk dat ze minstens één boek uitlezen deze periode, omdat er in de laatste les gevraagd gaat worden naar de boeken. Zeg ook dat de leerkracht/bibliotheekmedewerker boeken gaat presenteren, en dat de leerlingen die presentatie mogen aanvullen. Ook mogen ze iets vertellen over de boeken uit de kist die ze kennen, maar waar de leerkracht/bibliotheekmedewerker niets over vertelt.		
Reflecteren: Welke boeken zouden er in de kist kunnen zitten? Welk boek hoop je dat erin zit?		

Onderzoeken:	Boekpresentatie	20 minuten
Opdracht: Vertel op enthousiaste wijze over de boeken. Vertel ook wat meer over de context van het boek: wie heeft het geschreven, over welke periode in de geschiedenis gaat dit, voor welke leeftijd is het ongeveer, is het moeilijk of makkelijk te lezen, lijkt het een beetje op een ander boek, is er een verfilming, enz. Wanneer leerlingen het boek kennen, mogen ze ook aanvullen. Juist die opmerkingen zorgen er vaak voor dat andere leerlingen het boek ook gaan lezen! Lees ook stukken tekst uit de boeken voor, zodat de verhalen meer gaan leven voor de leerlingen en dat ze een idee krijgen van de schrijfstijl.		
Reflecteren: Wie heeft er al een voorkeur voor een boek? Waarom?		

Uitvoeren:	Eigen inbreng leerlingen	25 minuten
Opdracht: Laat de rest van de boeken zien aan de leerlingen. Wie een boek kent en heeft gelezen (of de film heeft gezien), mag erover vertellen. Wat weet de leerling van het verhaal? Wie is de hoofdpersoon? Wat is spannend? Wat is grappig? Is het een moeilijk of makkelijk boek? Waarom hebben ze zelf dit boek uitgekozen om te gaan lezen? De leerling mag ook een stukje voorlezen, als hij/zij dat wil.		
Reflecteren: Wie zou dit boek leuk vinden? Waarom?		

Evalueren:	Zit er iets voor je bij?	10 minuten
Opdracht: Vraag de leerlingen of ze een voorkeur hebben voor één van de boeken, of juist helemaal niet. Vraag ook waarom. Laat de leerlingen dan een boek uitzoeken, zodat hen nog vers in het geheugen ligt waar de boeken over gaan en welke boeken ze leuk vinden.		
Reflecteren: Hoe vonden de leerlingen de boekpresentatie? Zorgt dit ervoor dat ze de boeken leuker vinden?		

Aanvullende suggesties:

Laat de leerlingen elke dag minstens 10 minuutjes in het boek lezen. Zo krijgen ze een vast ritme voor het lezen en is het zeker dat ze een groot gedeelte van het boek aan het eind van de lessenreeks gelezen hebben. Het is verstandig om dit ritme ook na deze lessenreeks vol te houden. Mocht uit deze les naar voren komen dat de leerlingen heel enthousiast raken van boekpresentaties, probeer dit dan vaker te doen. Dat hoeft niet met hele collecties boeken, dat kan ook een keer één boek zijn.

Verhalen vertellen - Het vertellen van een verhaal

Groep 6, lessenreeks 'basis', les 2

Lesdoel: Leerlingen maken kennis met verschillende soorten teksten en media waar verhalen mee verteld worden en onderzoeken hun voorkeuren.

Benodigde materialen: Een boek uit de boekenkast waarmee gewerkt gaat worden. Dit moet een boek zijn waarvan het verhaal op meerdere manieren is verteld², Teksten en fragmenten van andere media waarin hetzelfde verhaal verteld wordt. Eventueel op een PowerPoint/prezi/etc.

Opdrachten:

Introductie	Verschillende manieren om verhalen te vertellen	Verschillende vormen van het verhaal dat centraal staat	Welke vorm heeft jouw voorkeur?
-------------	---	---	---------------------------------

Introductie:

In deze les wordt ingegaan op de verschillende manieren waarop verhalen verteld kunnen worden, aan de hand van een boek uit de boekenkast. Op deze manier leren de leerlingen dat er meerdere manieren zijn om een verhaal te leren kennen dan alleen door te lezen. Deze les vraagt redelijk veel voorbereiding en kan ook worden uitgevoerd door een bibliotheekmedewerker.

Oriënteren: Introductie 5 minuten
Opdracht: Vertel de leerlingen wat er deze les gaat gebeuren. We beginnen met een overzicht van de verschillende manieren waarop verhalen verteld kunnen worden. Daarna gaan we naar voorbeelden kijken van het verhaal dat centraal staat. Als laatst zullen we bespreken welke vormen jullie zelf het leukst vinden en waarom.
Reflecteren: Welke soorten manieren van het vertellen van verhalen ken je?

Onderzoeken: Verschillende manieren om verhalen te vertellen 25 minuten
Opdracht: Neem het boek als beginpunt voor dit onderdeel. Wat is een boek precies? Op welke manieren kan een verhaal verteld worden in een boek? In welke vormen? (dagboek, gedichten, brieven, fictie, non-fictie, informatief). Maak dan de overstap naar film. Zijn er bij films ook verschillende manieren om een verhaal te vertellen? Of gebeurt dat altijd op dezelfde manier? (met of zonder flashbacks, moderne of originele setting, taal, vanuit verschillende personages). Ook in het theater worden verhalen op verschillende manieren verteld (musical, toneel, opera). Als laatste muziek. Sommige liedjes gaan over gevoel, andere liedjes zijn meer verhalend. Laat van alle soorten media een voorbeeld zien/horen.
Reflecteren: Kunnen foto's ook een verhaal vertellen? Welke vorm vind jij zelf het leukst? Weet iemand nog een manier om een verhaal te vertellen?

Uitvoeren: Verschillende vormen van het verhaal dat centraal staat 20 minuten
Opdracht: Pak nu het boek erbij dat centraal staat. Vertel waar het verhaal over gaat. Laat dan de verschillende uitvoeringen van het verhaal zien. Vertel ook over de context van de uitvoeringen: waarom heeft de maker dit verhaal gebruikt? Waarom heeft hij/zij het op deze manier verteld? Als dit niet duidelijk is, kan er ook aan de leerlingen gevraagd worden wat zij denken dat de motivatie van de maker is.
Reflecteren: Hoe zie je dat dit lang geleden is? Kan dit verhaal ook nog op een andere manier verteld worden? Hoe zou jij het vertellen? Welke vorm zou je kiezen?

Evalueren: Welke vorm heeft jouw voorkeur? 10 minuten

² Vb.: Het Achterhuis. Hier is natuurlijk het boek van verschenen door Anne Frank zelf, maar ook andere hebben haar verhaal opgeschreven, ook in de vorm van strips, informatieve boeken en gedichten. Verder zijn er films van gemaakt en theatervoorstellingen.

Opdracht: Vertel aan de leerlingen dat ze binnenkort zelf een verhaal zullen schrijven en dat ze dit mogen doen in de vorm die ze zelf het meest aanspreekt: een gedicht, een lied, een verhaal, een rap. Heeft deze les ze iets nieuws laten zien? Welke vorm vonden ze het leukst? Wisten ze dat één verhaal op zo veel verschillende manieren te vertellen is?

Reflecteren: Vraag de leerlingen of ze nu al enig idee hebben welke vorm ze het meeste aanspreekt of wat ze denken dat ze het beste zouden kunnen uitvoeren.

Aanvullende suggesties:

Kies een bekend boek. Over deze boeken is vaak meer te vinden, waardoor de voorbereiding makkelijker wordt. Boekentips per tijdvak boekenkisten:

- Prehistorie en oudheid: *Dissus* - Simon van der Geest
- De vroege middeleeuwen: *Mariken* - Peter van Gestel
- De late middeleeuwen: *Kathelijne van Kenau* - Lydia Rood (het boek is eigenlijk voor oudere kinderen, maar over het onderwerp is wel veel te vinden)
- De gouden eeuw: *De scheepsjongens van Bontekoe* - Johan Fabricius
- De patriotten en de Franse tijd: *Het grote Anansiboek* - Johan Ferrier
- De industriële revolutie: *Kruimeltje* - Chris van Abkoude
- Wereldoorlogen en interbellum: *Buiten is het oorlog* - Janny van der Molen
- Wederopbouw en moderne tijd: *Abeltje en de A van Abeltje* - Annie M.G. Schmidt

Verhalen vertellen - Schrijven

Groep 6, lessenreeks 'basis', les 3

Lesdoel: De leerlingen leren welke basisaspecten belangrijk zijn voor een verhaal. Ze krijgen richtlijnen voor het verhaal dat ze zelf gaan schrijven.

Benodigde materialen: Pen en papier voor de leerlingen.

Een whiteboard om een mindmap en aantekeningen op te kunnen maken.

Opdrachten:

Introductie	Onderwerp uitdiepen	Richtlijnen uitdenken	Hoe ga je dit aanpakken?
-------------	---------------------	-----------------------	--------------------------

Introductie:

In deze les worden de leerlingen voorbereid op het schrijven van hun eigen verhaal. Ze mogen zelf de vorm kiezen waarin ze hun verhaal willen opschrijven, bijvoorbeeld een gedicht, rap of verhaal. Met de klas worden een paar dingen afgesproken: wie zijn/is de hoofdperso(n)en(en)? Waar speelt het zich af? In welk jaar speelt het zich af? Is er nog iets bijzonders aan de hand?

Oriënteren:	Introductie	15 minuten
Opdracht: Vertel de leerlingen dat ze zelf een verhaal gaan schrijven. Leg uit dat er met de klas afspraken worden gemaakt over de inhoud van het verhaal. Zeg dat de leerlingen zelf mogen bepalen in welke vorm ze de tekst willen schrijven. Refereer hierbij naar de vorige les over de verschillende manieren waarop verhalen verteld kunnen worden. Geef aan dat ze in tweetallen aan het verhaal zullen werken, dat het verhaal ongeveer één pagina lang moet zijn en dat er een tekening bij gemaakt mag worden. Wanneer er is gekozen om de boekjes te laten afdrucken, is het leuk om dit nu al aan te geven, zodat de leerlingen weten waar ze naartoe werken. Vertel aan de leerlingen waar een verhaal uit moet bestaan: een begin (inleiding), een middenstuk (plot) en een einde. Leg uit dat in de inleiding wordt verteld waar het verhaal zich afspeelt, wie de hoofdpersonen zijn, hoe de omgeving eruit ziet, hoe het weer is, etc. Vervolgens is er een probleem. Wat gebeurt er? Elke tweetal kan voor zich een probleem bedenken. Probeer het zo spannend mogelijk op te schrijven. In het einde wordt het probleem opgelost of de leerlingen kunnen kiezen voor een open einde. Loopt het verhaal goed af, of niet?		
Reflecteren: Wie kan de verschillende vormen opnoemen die in de vorige les zijn behandeld? Wie weet al in welke vorm hij/zij wil gaan schrijven, en waarom?		

Onderzoeken:	Onderwerp uitdiepen	20 minuten
Opdracht: Bespreek met de leerlingen het onderwerp. Het onderwerp is het geschiedenisthema waar in deze lessenreeks over gaat. Maak met de leerlingen een mindmap op het bord: waar gaat deze periode over? Over welke periode hebben we het (jaartallen)? Wie zijn de belangrijkste figuren? Wat zijn de belangrijkste gebeurtenissen?		
Reflecteren: Hebben alle leerlingen een duidelijk beeld voor zich van de periode? Wil iemand nog iets toevoegen, of zijn alle belangrijke dingen wel gezegd?		

Uitvoeren:	Richtlijnen uitdenken	15 minuten
Opdracht: Verzin samen met de leerlingen de richtlijnen waar ze zich aan moeten houden tijdens het schrijven. <ul style="list-style-type: none">• Wie zijn de hoofdpersonen?• Hoe kennen zij elkaar?• Waar wonen ze?• Hoe oud zijn ze?• In welk jaar speelt het verhaal zich af?• Is er verder nog iets bijzonders?		
Reflecteren: Vraag of iedereen het eens is met de afspraken. Hebben alle leerlingen hun zegje kunnen doen?		

Evalueren:	Hoe ga je dit aanpakken?	10 minuten
-------------------	---------------------------------	-------------------

Opdracht: Verdeel de leerlingen in tweetallen. Laat ze overleggen over de vorm waarin ze het verhaal willen schrijven. Als ze er niet uitkomen, kunnen ze wisselen van tweetal. Laat ze bespreken hoe ze het gaan aanpakken en als er tijd over is, kunnen ze alvast een beginnetje maken.

Reflecteren: Vraag de leerlingen of de opdracht helder is. Snappen ze wat er van hen verwacht wordt?

Aanvullende suggesties:

Combineer deze les met de taallessen. Geef de leerlingen tijdens de taallessen tijd om aan hun verhaal te werken en feedback te geven. Ze kunnen ook feedback op elkaars teksten geven.

Verhalen vertellen - Afsluiting d.m.v. evaluatie schrijfoopdracht en boeken

Groep 4, lessenreeks 'basis', les 4

Lesdoel: In deze les zullen de zelfgeschreven verhalen besproken worden en leren de leerlingen feedback te geven en kritisch te luisteren naar het werk van hun klasgenootjes. Ook worden nu de boeken besproken die ze hebben gelezen.

Benodigde materialen: De verhalen van de leerlingen.
De gelezen boeken.

Opdrachten:

Introductie	Bespreken schrijfoopdracht	Bespreken gelezen boeken	Evaluatie van de lessenreeks
-------------	----------------------------	--------------------------	------------------------------

Introductie:

In deze les zal worden teruggekeken op de afgelopen lessen. De verhalen die de leerlingen hebben gemaakt worden als eerst besproken. Vervolgens worden de boeken besproken die de leerlingen hebben gelezen. Deze les vraagt voornamelijk veel van de leerlingen en de leerkracht/bibliotheekmedewerker heeft slechts een begeleidende rol. Als laatste wordt de lessenreeks met de leerlingen besproken.

Oriënteren: Introductie 5 minuten
Opdracht: Vertel kort dat in deze les de schrijfoopdracht en de gelezen boeken worden besproken. Geef aan dat de leerlingen die graag hun verhaal willen voorlezen, daar ook de kans voor krijgen. Zeg ook dat de leerlingen nog vijf minuutjes krijgen om nog even na te denken over wat ze over hun boek kunnen en willen vertellen.
Reflecteren: -

Onderzoeken: Bespreken schrijfoopdracht 25 minuten
Opdracht: Laat verschillende leerlingen hun teksten voorlezen. De overige leerlingen mogen reageren, zowel op de inhoud van het verhaal als op de vorm. Laat ze hun mening goed onderbouwen. Doen ze dit niet uit zichzelf, stel dan open vragen.
Reflecteren: Vraag de leerlingen wanneer ze een tekst mooi vinden. Heeft dat te maken met het verhaal? Of met de vorm? Vonden ze het een leuke opdracht? Wat wel en wat niet?

Uitvoeren: Bespreken gelezen boeken 25 minuten
Opdracht: Geef de leerlingen vijf minuten om steekwoorden op te schrijven die ze kunnen gebruiken als ze vertellen over hun boek. Ze mogen ook een stukje uitzoeken om voor te lezen (het stuk dat ze zelf het grappigst, spannendst of mooist vinden). Als ze dat hebben gedaan, vraag dan wie er wat over zijn/haar boek wil vertellen. Als er meerdere leerlingen zijn die hetzelfde boek hebben gelezen, mogen ze het ook samen presenteren. Het hoeft niet lang te zijn, maar zorg er wel voor dat de leerlingen niet alleen een samenvatting geven van het boek, maar ook hun mening geven. Laat ze dan nog een stukje voorlezen. De leerlingen mogen ook vragen stellen aan elkaar. Het is ook leuk om aan de leerling te vragen wie uit de klas dit boek ook leuk zou vinden.
Reflecteren: Vraag de leerlingen of ze het leuk vonden om de boeken te lezen. Hebben ze er wat van geleerd? Worden de geschiedenislessen hierdoor duidelijker? Zouden ze bij elk geschiedenisonderwerp een boek willen lezen?

Evalueren: Evaluatie van de lessenreeks 5 minuten
Opdracht: Dit is een open gesprek met de leerlingen over de afgelopen lessenreeks. Vraag hoe ze het hebben ervaren en of ze denken dat de lessen hebben bijgedragen aan hun begrip van het geschiedenisthema.
Reflecteren: Welke les vonden de leerlingen het leukst? En wat vonden ze het interessantst? Waar hebben ze het meest van geleerd?

Aanvullende suggesties:

Mocht deze vorm van literatuur betrekken bij de geschiedenislessen bevallen, kan je er als leerkracht voor kiezen om deze lessenreeks vaker toe te passen. De boekenkisten van de verschillende thema's zijn te lenen bij Bibliotheek Zoetermeer. Bovenstaande lessen kunnen per geschiedenisthema en per boek uitgevoerd worden.